

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annettua lakia. Ehdotuksen mukaan oikeusturvakeskus huolehtisi laissa mainittujen terveydenhuoltoon liittyvien tehtävien lisäksi myös sosiaali- ja terveysministeriön sille määräämistä kansainvälisissä toimielimissä käsiteltäviin terveyden- ja sosiaalihuollon ihmisoikeusasioihin liittyvistä tehtävistä. Säännöksiä täydennettäisiin lisäksi tervey-

denhuoltoon liittyvien tehtävien osalta siten, että virastolle kuuluisi myös sosiaali- ja terveysministeriön sille toimeksiantona määräämien tehtävien suorittaminen.

Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi muun lainsäädännön muuttamisesta johtuva tekninen muutos.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Terveysturvahuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/1992) 1 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön alaisena on terveydenhuollon oikeusturvakeskus, jonka tehtävänä on huolehtia terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa, raskauden keskeyttämisestä, sterilisoinnista, kastroimisesta, kuolemansyyn selvittämisestä ja oikeuspsykiatriaa koskevassa lainsäädännössä sille säädettyistä tai määrättyistä tehtävistä sekä tehtävistä, jotka muussa laissa tai asetuksessa taikka niiden nojalla sen tehtäväksi säädetään tai määrätään.

Terveysturvahuollon oikeusturvakeskukselle kuuluu, kuten sen nimikin osoittaa, nykyisin ainoastaan terveydenhuoltoon liittyviä hallintotehtäviä. Sosiaalihuollon sektorilla ei sen sijaan sen jälkeen kun sosiaali- ja terveyshallitus lakkautettiin 1 päivästä joulukuuta 1992, ole toiminut ministeriön alaista keskushallintoviranomaista, joka käsittelee keskitetysti sosiaalihuoltoon liittyviä hallinnollisia tehtäviä.

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toiminnot ovat lähentyneet muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamisen seurauksena. Sosiaalipalvelu- ja terveyspalvelujärjestelmien keskinäinen yhteistyö on lisääntynyt erityisesti mielenterveyshuollossa, lastensuojeluasioissa sekä vanhusten, vammaisten ja päihteiden käyttäjien palveluissa. Sosiaalihuolto ja terveydenhuolto toimivat kiinteässä yhteydessä toisiinsa esimerkiksi lastensuojeluasioissa, joissa sosiaalitoimikijat selvittävät asiaa usein terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa, mihin myös sosiaalihuolto- ja lastensuojelulainsäädäntö velvoittavat.

Suomen liittyttyä Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden tekemään yleissopimukseen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi (SopS 19/1990) sosiaali- ja terveysministeriön käsiteltäväksi on lisääntyvässä määrin tullut Euroopan neuvoston ihmisoikeustoimikuntaan ja ihmisoikeustuomioistuimeen tehtyjen valitusten käsitteilyyn liittyviä asioita. Suurin osa tähän asti tehdyistä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvistä valituksista on koskenut lastensuojelua. Valituksia on tehty myös psykiatrisesta

hoidosta. Asiat edellyttävät perusteellista selvitystä, eikä niitä yksittäisiä henkilöitä koskevana ole tarkoituksenmukaista ainakaan kokonaisuudessaan hoitaa ministeriössä. Terveysturvahuollon ammattihenkilöihin kohdistetuissa valitusasioissa sosiaali- ja terveysministeriö on voinut käyttää terveydenhuollon oikeusturvakeskusta apuna asian valmistelussa pyytämällä tältä lausunnon. Tämä ei voimassa olevan lainsäädännön perusteella ole mahdollista sosiaalihuollon työntekijöiden toiminnasta.

Voimassa olevassa terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa laissa ei myöskään ole säännöstä, joka mahdollistaisi ministeriön erikseen määräämien tehtävien antamisen viraston suoritettaviksi. Tällainen säännös on sisällytetty useisiin muihin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastoja ja laitoksia koskeviin lakeihin, esimerkiksi lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 2 §:n 2 momenttiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain (1146/1994) 1 §:n 2 momenttiin. Terveysturvahuollon oikeusturvakeskuksen perustamiseen liittyvän hallituksen esityksen (HE 264/1992 vp.) perustelujen mukaan oikeusturvakeskuksen tehtäviin oli tarkoitettu kuuluvan myös ministeriön sille toimeksiantona määräämien tehtävien suorittaminen. Nimenomaisen säännöksen puuttuessa itse terveydenhuollon oikeusturvakeskusta koskevasta laista on kuitenkin katsottu, ettei ministeriö voi määrätä sen suoritettavaksi tehtäviä, joiden osalta asianomaisessa lainsäädännössä ei ole tähän oikeuttavaa säännöstä, vaikka tehtävät lainsäädännön perusteella sinänsä kuuluisivat oikeusturvakeskuksen toimialaan.

Esityksessä ehdotetaan, että terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:än säännöksiä täydennettäisiin säännöksillä, joiden mukaan virasto voisi hoitaa myös ne sanotussa pykälässä tarkoitetun lainsäädännön nojalla sen toimialaan liittyvät tehtävät, jotka asianomainen ministeriö sille määrää. Asianomaisella ministeriöllä tarkoitettaisiin käytännössä sosiaali- ja terveysministeriötä.

Terveysturvahuollon oikeusturvakeskuksen toimivaltaa ehdotetaan lisäksi laajennettavaksi siten, että virasto voisi hoitaa ne kan-

sainvälisissä toimielimissä käsiteltäviin terveydenhuoltoa ja sosiaalihuoltoa koskeviin ihmisoikeusasioihin liittyvät tehtävät, jotka asianomainen ministeriö sille määrää. Säännökset otettaisiin terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n uuteen 2 momenttiin.

Esityksessä on lähtökohtana, että terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toiminta ja asiantuntemus painottuvat edelleenkin terveydenhuoltoon ja että sosiaalihuollon asioita koskevat toimeksiannot olisivat rajattuja. Ihmisoikeusvalituksiin suoraanaisesti liittyvien asioiden lisäksi virasto olisi velvollinen antamaan ministeriölle kyseisten asioiden käsittelyyn perustuvaa asiantuntija-apua.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 6 §:n mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi talousarvion rajoissa käyttää asiantuntijoita ja tehdä sopimuksia viranomaisten, yhteisöjen ja yksityisten henkilöiden kanssa toimialaansa kuuluvien yksittäisten asiantuntijatehtävien suorittamisesta. Oikeusturvakeskus voi antaa näille luvan salassapitovelvollisuutta koskevien säännösten estämättä saada säännöksessä tarkoitettujen tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömiä tietoja. Lain 8 §:ssä säädetään lisäksi viraston tiedonsaantioikeudesta. Sen mukaan valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai laitos sekä apteekki on velvollinen pyynnöstä antamaan terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle maksutta 1 §:ssä määrättyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään. Mainitut säännökset mahdollistavat myös ehdotettujen, ministeriön oikeusturvakeskukselle antamien toimeksiantojen suorittamisen.

Vuoden 1996 alusta voimaan tulleilla hallitusmuodon, valtioneuvostosta annetun lain (78/1922) ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) muutoksilla (976—978/1995) on joustavoitettu ministeriöiden toimialajaon sääntelyä. Muutoksista johtuen terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:ään ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos niin, että sosiaali- ja terveysministeriön asemesta käytettäisiin ilmausta asianomainen ministeriö.

2. Esityksen vaikutukset

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävien laajennus edellyttää ihmisoikeusasioihin liittyvien tehtävien vaatiman työmäärän vuoksi yhden uuden viran perustamista terveydenhuollon oikeusturvakeskukseen. Ihmisoikeusvalitukset edellyttävät myös niitä terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa käsittelevän henkilön osallistumista ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen istuntoihin sekä asiantuntijalautsuntojen pyytämistä. Palkkauskustannukset sekä matkoista ja asiantuntijoiden käytöstä johtuvat kustannukset arvioidaan noin 500 000 markaksi vuodessa. Vuoden 1998 osalta kustannukset on mahdollista kattaa myönnettyjen määrärahojen puitteissa tehtävin sisäisin järjestelyin. Vuoden 1999 osalta kustannukset sisällytetään terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen talousarvioehdotukseen.

3. Asian valmistelu

Esitys perustuu sosiaali- ja terveysministeriön asettaman sosiaali- ja terveysministeriön ja terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen edustajista koostuneen työryhmän ehdotukseen.

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunto ulkoministeriöltä, oikeusministeriöltä, terveydenhuollon oikeusturvakeskukselta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisskeskukselta, Suomen Kuntaliitolta, Lastensuojelun Keskusliitolta, Mannerheimin Lastensuojeluliitolta, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:ltä, Sosiaalityöntekijäin Liitto - Socialarbetarnas Förbund ry:ltä, Suomen Lastenpsykiatriyhdistys - Barnpsykiaterförbundet i Finland ry:ltä ja Suomen Psykologiliitto ry:ltä.

Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset on otettu jatkovalmistelussa mahdollisuuksien mukaan huomioon.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta 27 päivänä marraskuuta 1992 annetun lain (1074/1992) 1 § seuraavasti:

1 §

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on huolehtia terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa sekä raskauden keskeyttämistä, steriloimista, kastroimisista, kuolemansyyn selvittämistä ja oikeuspsykiatriaa koskevassa lainsäädännössä sille säädettyistä tehtävistä samoin kuin tehtävistä, jotka muussa laissa tai asetuksessa taikka niiden nojalla säädetään tai määrätään sen huolehdittaviksi. Virasto hoitaa myös ne edellä tarkoitetun lainsäädännön nojalla sen toimialaan liittyvät tehtävät, jotka asianomainen ministeriö sille määrää. Virasto on

asianomaisen ministeriön alainen.

Lisäksi terveydenhuollon oikeusturvakeskus hoitaa ne kansainvälisissä toimielimissä käsiteltäviin terveydenhuoltoon ja sosiaalihooltoon koskeviin ihmisoikeusasioihin liittyvät tehtävät, jotka asianomainen ministeriö sille määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Terttu Huttu-Juntunen

Laki

terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta 27 päivänä marraskuuta 1992 annetun lain (1074/1992) 1 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisena on terveydenhuollon oikeusturvakeskus, jonka tehtävänä on huolehtia terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa, raskauden keskeyttämistä, steriloimista, kastroimista, kuolemansyyn selvittämistä ja oikeuspsykiatriaa koskevassa lainsäädännössä sille säädettyistä tai määrätystä tehtävistä sekä tehtävistä, jotka muussa laissa tai asetuksessa taikka niiden nojalla sen tehtäväksi säädetään tai määrätään.

Ehdotus

1 §

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on huolehtia terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa sekä raskauden keskeyttämistä, steriloimista, kastroimista, kuolemansyyn selvittämistä ja oikeuspsykiatriaa koskevassa lainsäädännössä sille säädettyistä tehtävistä samoin kuin tehtävistä, jotka muussa laissa tai asetuksessa taikka niiden nojalla säädetään tai määrätään sen huolehdittaviksi. Virasto hoitaa myös ne edellä tarkoitetun lainsäädännön nojalla sen toimialaan liittyvät tehtävät, jotka asianomainen ministeriö sille määrää. Virasto on asianomaisen ministeriön alainen.

Lisäksi terveydenhuollon oikeusturvakeskus hoitaa ne kansainvälisissä toimielimissä käsiteltäviin terveydenhuoltoon ja sosiaalihuoltoon koskeviin ihmisoikeusasioihin liittyvät tehtävät, jotka asianomainen ministeriö sille määrää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
